

ZPRAVODAJ 2011

MIMORÁDNÉ VYDÁNÍ KLUBOVÉHO ČASOPISU

www.skalnicky-plzen.cz

Úvodník

Milí čtenáři,

předkládáme Vám letos zvláštní číslo našeho zpravodaje. Chtěli bychom v něm přiblížit veřejnosti náš klub milovníků okrasných zahrad. Sdružujeme se v Alpinum klubu Plzeň. Patří mezi nás odborníci i laici, pěstitele miniaturních rostlinek i větších trvalek, bonsaí, čarovníků, okrasných keřů i velkých stromů. Všechny sdružuje láska k přírodě, zvláště k horské flóře. Zahradka je pro nás nejenom místem práce, relaxace, ale také obrazem a ztvárněním našich vizí a emocí.

Během roku společně vyslechne mnoho zajímavých přednášek a prohlédneme nádherné fotografie rostlin z celého světa. Jezdíme společně na zájezdy, kde vyhledáváme zajímavé zahrady, arboreta a pěstitele s nevšední nabídkou rostlin. Pořádáme setkání na našich zahradách nebo před Vánoce v pizzerii nad vánočním cukrovím. Pro veřejnost připravujeme každý rok jarní výstavu, kde prezentujeme naši činnost. Letos poprvé pořádáme také podzimní výstavu, která i pro nás bude překvapením, jak se povede.

Rádi mezi sebe přijmeme nové členy, kteří mají stejné nadšení jako my.

Za Alpinum klub Plzeň
Jana Cibulková.

ALPINUM KLUB Plzeň

Text Václav Mentlík

Foto archiv Alpinum klub Plzeň

ALPINUM KLUB Plzeň je nejstarší organizací v Čechách, na Moravě i Slovensku sdružující amatérské milovníky krásy rostlin. V jeho řadách jsou ctitelé drobných alpínek, stejně tak jako milovníci dřevin, zejména v současné době jejich čarověnickových variant. Klub, jehož členy

Foto 1: Skalka na první výstavě ALPINUM PLZEŇ (1973) – prostor mezi Zpč. Muzeem a hotelem Continental

byli i velcí pěstitelé jako byl Jaroslav Doubek, autor známé knihy *Alpínkářův svět*, která se stala rádcem a průvodcem řady pěstitelů, Hanuš Turek, průkopník alpínkaření a majitel nejstaršího alpína v západních Čechách a dále velcí pěstitelé Karel Kunský, Magda Krátká, Zdena Divišová, Bohumil Kroc a řada dalších, žil a žije bohatým a pestrým klubovým životem již více než 50 let. Základem jeho činnosti jsou pravidelná členská setkání konaná s výjimkou prázdnin každý měsíc. Kromě osobních rozprav a výměny zkušeností jsou jejich náplní odborné přednášky pozvaných odborníků, které tak stále slouží k rozšiřování znalostí členů. Výměna semen rostlin pak umožňuje rozšiřování sortimentu členy pěstovaných rostlin. Na zájezdech zaměřených na přírodní zajímavosti, návštěvy profesionálních zahrad, alpin a zahrad pěstitelů mají členové možnost sbírat nejen vjemové zkušenosti, inspirovat

Foto 2: Členové klubu staví skalku na zahradě gymnázia na mikulášském náměstí – kam se ALPINUM PLZEŇ stěhovalo v roce 1979

se, ale také získávat rostliny a doplňovat tak rostlinný rejstřík svých zahrad. Klub vydal několik zajímavých publikací – „Rok v alpinu“, kalendář alpínkářských činností v průběhu roku, „Průvodce odbornými názvy rostlin“, latinsko-český slovník botanických názvů autora PhDr. Milošlava Šmída – člena klubu, „Jehličnany v zahradě a alpinu“, publikace věnovaná ušlechtilé kráse jehličnanů, sborník „Co zajímá alpínkáře“ shromáždil odborné přednášky setkání zástupců skalničkářských organizací při první celonárodní výstavě skalniček, jejímž organizátorem klub tehdy

Foto 3: Zahájení první výstavy na zahradě gymnázia na Mikulášském náměstí v roce 1979

v roce 1978 byl. Od roku 1973 pořádá klub každým rokem počátkem května výstavy alpínek, jehličnanů a květin **ALPINUM PLZEŇ**. První se konaly v romantickém prostoru mezi Západočeským muzeem a hotelem Continental za Františkánským

klášterem v Šafaříkových sadech (foto 1). V roce 1979, kdy tento prostor potřebovalo muzeum pro rekonstrukci Františkánského kláštera,

Foto 4: Výstavy ALPINUM PLZEŇ přinášejí každý rok něco nového z říše alpínek, jehličnanů a květin

byly výstavy přeneseny na zahradu gymnázia na Mikulášském náměstí (foto 2, 3, 4). Nutno poznamenat, že oba prostory bylo třeba pro výstavní účely připravit, což si vyžádalo velkého úsilí členů klubu. Výstavy se tehdy staly věcí cti klubu, každý rok přicházely s novými aranžérskými nápady – a to vše z opravdového nadšení členů klubu pro věc. Z výtěžku, který byl, zejména díky komisnímu prodeji přebytků výpěstků členů (jak se tenkrát muselo komisnímu prodeji rostlin říkat) kladný, bylo možno časem pro výstavu dokupovat zahradní keramiku a různé doplňky. Dá se tvrdit,

že výstavy měly a mají velmi dobrou estetickou úroveň. Zmíněný komisní prodej rostlin se těší velkému zájmu návštěvníků stále, neboť si mohou zakoupit něco do své zahrádky. Od roku 2011 klub vydává kalendáře – vždy při výstavě vyjde kalendář na příští rok. V kalendáři pro rok 2012 jsou obrázky čarovníků.

S nesmrtelným **Karlem Čapkem** si jistě všichni můžeme říci:

„Radost z květin. Není to jenom radost z té krásy a něžnosti, ale také z úspěchu. Jako by ty rostliny, které živíme, byly kus našeho já, jako by jejich květ byl květem naší lásky.“

Pozdravy časného jara

Text i foto Václav Mentlík

Letošní zima byla krušná. Nejprve sníh a mráz, pak sníh sice slezl, ale mrazy ne a ne odejít. Zahrada byla

Foto 1: Nakvétající *Galanthus Elwesii*

Foto 2: Něžné květy vilínu měkkého

Foto 3: *Galanthus Elwesii* v plném květu

Foto 4: *Galanthus nivalis* před květem

Foto 5: Kvetoucí *Erantia hiemalis*

Foto 6: *Leucojum vernum* – bledule jarní se krčí v poupatech

smutná, jen sýkorky a strakapoud co pravidelně, vždy kolem poledne létali na krmítko, připomínali, že zahrada jen odpočívá a čeká na jarní sluneční paprsky. A pak to přišlo. I letos – a je to moc dobře! Už koncem února začínaly vystrkovat lístky a posléze i poupata – sněženky. Ty větší a tím patrně i odvážnější s mírně modravými listy sněženky Elwesiho *Galanthus elwesii* – foto 1.

Spolu s nimi začal nakvétat i vilín – *Hamamelis mollis*. Roztřapatilé petály jeho zvláštních květů nezastrašil ani sníh. Pod jeho vločkami se jakoby zchoulily a chtěly se schovat. Jak však vysvitlo slunce s jeho životodárnou

Foto 7: *Salix caprea* 'Pendula' – převislá vrba a její kočičky

sílou - narovnal se a hleděly mu hrdě vstříc – foto 2.

Sněženky Elwesiho pak rychle rozkvetly do plného lesku jejich padáčekovitých květů – foto 3.

V té době byly sněženky podsněžníky *Galanthus nivalis* jen nesměle vyrašené se zavřenými poupaty – foto 4. Příchod měsíce března pak uvítaly roztomilé kvítky dalšího jarního posla – talovínů zimních – *Erantia hiemalis*. I ony se při nočních mrazech, které vládly do půli března schoulily, aby na slunci zazářily svojí nádhernou svítivou žlutí – foto 5.

Bledule jarní – *Leucojum vernum* se v té zimě krčily v poupátkách tiše při zemi –

Foto 8: Naplno rozkvetlé sněženky podsněžníky – *Galanthus nivalis*

Foto 9: Nesměle vykukující poupata *Iris histrioides* 'George'

Foto 10: Květy *Iris histrioides* 'George'

foto 6. Když vysvitlo sluníčko byl jeden z pohledů na zahradu už veselejší – na příklad záclonou větví převislé vrby zdobených něžnými kočičkami – *Salix caprea* 'Pendula' – foto 7.

Naplno rozkvetly *Galanthus nivalis* – foto 8. To už začínala vylézat poupata líbezných *Iris histrioides* 'George' – foto 9, aby pak povzbuzena jarním sluncem

Foto 11: Květy bledule jarní – *Leucojum vernum*

rozkvetla do plného jasu majestátních květů, kterému neubraly na něžné vznešenosti ani deštěm zapomenuté kapky – foto 10.

Bledule rozvinuly svoje majestátní zvonečky do jejich něžné krásy – rozkvetly naplno – foto 11.

A to už bylo jaro. Přilétlo a my se mohli naplno těšit na krásu dalších nádherných a něžných květů.

Křehká jarní краса

Text i foto Václav Mentlík

Jaro – čas opěvovaný nejen básníky - má spoustu svých půvabů, které každý z nás vnímá po svém. Všichni lidé se na něj těší, my alpínkáři však asi nejvíce. Po vládě nehostinné zimy, kdy zahrada odpočívá a my starostlivě obcházíme své království, konečně přichází se slunečnými paprsky probouzejícími vše živé. Po prvních poslech jara se v našem království rostlin probudí další něžná краса krokusů (*Crocus*) a kosatečků (*Iridodictyum*). Každý alpínkář ví, že krokusů je celá řada druhů. Pěstování je

snadné – stačí propustný substrát a slunné stanoviště, na jaře dostatek vláhy a v létě sucho. Doporučit lze jednou za tři roky je vyjmout v létě ze země a vytřídit a znovu sázet jen silné – květuschopné cibulky. Ty menší dopěstujeme na zvláštním pěstitelském záhonu. Na následujících obrázcích se podívejme na skromné působivé půvaby některých z nich.

Graciezní žlutou barvu *Crocusu chrysanthus* 'Zwandenburg Bronze' – foto 1, může vystřídat odvážné fialové žilkování *Crocusu sieberi* 'Hubert Edelstein' – foto 2.

Foto1: *Crocus chrysanthus* 'wandenburg Bronze'

Foto 2: *Crocus sieberi* 'Hubert Edelstein'

Foto 3: *Crocus chrysanthus* 'Gipsy Girl'

Foto 4: *Crocus chrysanthus* 'Ski Line'

Foto 5: *Crocus Malyi*

Žilkování květů šafránů nemusí být jen takové jako na druhé foto, ale i v decentně jiné úpravě i barevném provedení – foto 3.

Něžnou světle modrofialovou barvou s jemným žilkováním každé jaro okouzlují *Crocus chrysanthus* 'Ski Line' – foto 4. *Crocus Malyi* vůbec nepůsobí malým dojmem. I jeho vybarvení je vskutku grandiozní – foto 5.

Ještě před některými krokusy rozkvétají ladné kosačky – *Iridodictyum*. Dříve tyto půvabné rostliny patřily do rodiny kosatců, kde tvořily sekci cibulovitých kosatců – jak se můžeme dočíst v knize klasika alpínkáření Mgr. Jaroslava Doubka v jeho věhlasném *Alpínkářově světě* na straně 180. Později došlo botaniky k vydělení těchto cibulovitých rostlin do samostatného rodu

Foto 6: *Iridodictyum danfordiae*

Foto 7: *Iridodictyum reticulatum* 'Edward'

Foto 8: *Iridodictyum reticulatum* 'Katharine Hodgkin'

Foto 9: *Iridodictyum reticulatum* 'Halskis'

Foto10: *Iridodictyum reticulatum* 'Violet Beauty'

Foto 11: *Iridodictyum reticulatum* 'Natascha'

Foto 12: *Iridodictyum reticulatum* ve skupině – nahoře 'Katharine Hodgkin', dole vlevo 'Edward', vpravo 'Violet Beauty'

Iridodictyum. Jako všechny krásné objekty si vyžadují kosatečky něco více obvyklé péče, která se však vyplatí a vrátí v půvabech jejich sličných květů osobitého půvabu, kterým musí okouzlit každého, kdo je vidí kvést. Ta zmíněná péče spočívá v tom, že ve stadiu, kdy „zatahnou“, neboli po odkvětu vyrostlé úzké až 30cm dlouhé listy uschnou, když vrátily do cibulí svojí růstovou energii, tedy většinou začátkem června je vyjmeme ze země, očistíme od substrátu a necháme přes léto ve stínu – pod zahradním přístřeškem nebo v kůlně řádně „vypálit“. Tím jim splníme podmínky totálně suchého, horkého léta v jejich domovině – stepích Blízkého východu odkud pocházejí, které jim naše léto mnohdy poskytnout absolutně nemůže dopřát. Před vysazením v září nejpoz-

ději začátkem října cibule namoříme na ochranu před houbovou chorobou zvanou inkoustové tečky (inky dots) jedním procentním roztokem po dobu jedné hodiny přípravkem Benlate nebo Fundazol – jak si můžeme přečíst v každém podzimním katalogu firmy Lukon Bulbs v části věnované těmto rostlinám (v katalogu je najdete – nevím proč – pod názvem kosatčíky). Sázíme do dobrého propustného substrátu do hloubky deseti centimetrů. Při této minimální péči velmi dobře rostou a odměňují nás nádherou svých květů.

Zajímavostí je vznik druhového jména *reticulatum*. Tomu dalo vzniknout jemné sítkování, které na jejich cibulkách v době letního klidu objevíme při důkladné prohlídce a pro který má latina výraz *reticula*.

Udělejte si ve skalce bažinku

Text Richard Poláček

Úspěšné pěstování masožravých a vlhkomilných rostlin ve skalce je podmíněno vybudováním vhodného prostředí. Náklady s tím spojené závisí na velikosti prostoru určeného pro bažinku.

Potřebný materiál:

- silná folie,
- štěrk,
- netkaná textilie
- přiměřený kus novodurové trubky o průměru 30 – 50 mm.

Postup

Vyhlobíme cca 40-50 cm hlubokou díru, vyložíme silnou folií, na jedné straně v rohu sníženou seříznutím asi o 1 cm. To nám bude sloužit jako „indikátor“ hladiny vody. Na dno dáme 8-10 cm vysokou vrstvu štěrku, kterou překryjeme mulčovací nebo netkanou textilií. Ta nám zabráni propadu rašeliny do štěrku, na ní pak navrstvíme asi 30–40 cm rašeliny. Před tím však založíme v opačném rohu, než-li je zářez do fólie novodurovou trubku, jejíž spodní část se opře o štěrk a horní část je v úrovni s navrstvenou rašelinou v místě seříznuté fólie. Trubkou budeme dopouštět vodu do prostoru štěrku a přetékání vody vytvořeným zářezem nás upozorní na plný prostor ve štěrku. Při vrstvení rašeliny ji řádně pečujeme. Tím máme základní úkol splněn a můžeme se připravit k osazování rostlin, jejichž výběr bude závislý na velikosti bažinky.

Máme možnost výběru z rodů **Iris primula**, **Caltha**, **Ranunculus**, **Cassiope**, **Mitchela**, **Cypripedium** a další. Z masožravých rostlin pak **Sarracenia**, **Drosera**, **Pinquicula**. Uvedené rody patří mezi mé oblíbené, zvláště pak masožravé rostliny.

Drosera rotundifolia (Rosnatka okrouhlostá) je naše domácí masožravá rostlina rostoucí někdy v bohatých společenstvech ve sphagnumu na rašelinistích. Patří mezi přísně chráněné rostliny, v přírodě nesmí být sbírána ani semena. Rosnatka vytváří přezimující pupen, ze kterého vyrůstá stonk postupně se prodlužující v závislosti na přírůstajícím sphagnumu. Okrouhlý list je po okraji poset do červena zbarvenými žlázami s krupějí vazkého sekretu, který láká hmyz. Chapadélka reagující na podráždění se ohýbají a rostlina vylučuje další trávicí tekutinu a doslova vysaje lapený hmyz. Kvete bílým drobným květem, V Evropě ještě roste **Drosera anglica** a **Drosera intermedia**. Kříženec **Drosera rotundifolia** a **Drosera anglica** je **Drosera obovata**.

Pinquicula vulgaris (Tučnice obecná) se zásadně liší od Drosery. Z přezimujícího pupenu, který dělá dojem malé cibulky, na jaře raší listy, hladké a lepkavé, které vytváří růžici. Květ je trychtýřovitý, modrofialový na 8-10 cm vysokém stonku. Je odolná v našich zimách podobně jako její příbuzná **Pinquicula grandiflora**. Oba uvedené druhy mají i bíle kvetoucí formu.

Sarracenia purpurea (Špirlice nachová) není naše domácí rostlina, roste hlavně v Kanadě. I ona je však masožravou rostlinou, ale s naprosto rozdílným tvarem listu (trubicovitý) i rozdílným principem „lovu“ hmyzu. Květ purpurově nachový je na 30-40 cm stonku. Zajímavost listu – láčky – láká k pěstování a odolnost rostliny to plně dovoluje.

Z vlastní praxe několik rad:

- **Drosera i Pinquicula** výborně prosperuje na sphagnumu, jen nedovolte rozšíření tzv. „stromečkového“ mechu. Je tvrdý, vysoký a zmíněné druhy doslova vytahuje a ty pak usychají.
- **Drosera i Pinquicula** se nechají množit semeny, zdatný pěstitel množí i rozebráním přezimujícího pupenu. Oba druhy vyžadují pečlivost, trpělivost a čas.
- **Sarracenia** u nás dobře zimuje, avšak střídání teplot v zimě, sních, déšť způsobuje že nastřádaná voda v láčcích je poškodí a ty pak z části usychají. Nebojte se poškozené láčky vystříhat, vyrostou nové.
- Dbejte, aby hladina vody byla dodržena, aby rašelina nevysychala.
- **Drosera i Pinquicula** jak bylo uvedeno jsou přísně chráněné rostliny, ale v ČR jsou specializované firmy, kde si zmíněné rostliny zakoupíte z výsevů nebo specifického množení.

LEWISIA TWEEDYI

Text Božena Glaserová

Foto Božena Glaserová a Milena Bartoňová

Něco o mých začátcích

První rostlinku *Lewisia Tweedyi* jsem po dlouhém předchozím shánění zakoupila při návštěvě Průhonice. Bylo to ještě v době, kdy jsem nebyla členkou Alpinum klubu. Přesto, že pan J. Doubek ve své knize *Alpinkářův svět* psal o této lewisii jako o rostlince v kultuře jen těžko k udržení, já ji zasadila udržela a nejen to, nádherně a bo-

hatě kvetla a sama se vysévala a já zapochybovala o „výhrůžce“ z této knihy. Ale bohužel asi čtvrtým rokem se ta krása rozpadla hnilobou (dnes vím i trochu stářím) a vymizely i ty malé okolo.

Dlouho jsem neměla žádnou a nikde nebyla ke koupi.

Další vytouženou LT jsem si přivezla až z některého zájezdu už s „alpinkáři“. Tentokrát jsem více myslela na její dobro a dala jí vše podle předpisu, ale ani takhle nevydržela dlouho. Vytvořila postranní růžice kolem krčku a já myslela, že mám vyhráno. Ale chyba, odešly i s mateřskou rostlinou.

Píše se, že je to rostlina vytrvalá, ale já mám zkušenost, že po dosažení určité velikosti (nebo lépe mohutnosti) rostlina vytvoří postranní růžice a po nějaké době sama i v dobrých podmínkách zajde.

Ted' už veseleji

Po následném každoročním „obhlížení“ při zájezdech a koupi další LT, tentokrát v Liberci, už bylo všechno jinak.

Lewisia Tweedyi pochází ze severu USA, z výšek 600-2200m n.m. ze společenstva skal a sutí, velmi choulostivá

na zimní přemokření a mokro v létě při deštích, nebo při nesprávném zalití. Tu chybu stačí udělat jen jednou.

Popis

Má kopistovité, stálezelené listy, vyrůstající z přízemní růžice. Kveté od dubna, ponejvíce světle oranžovými, růžovými nebo bílými květy, velkými v průměru až 4 cm, většinou jednotlivě, podle podmínek na stoncích 5-10 cm dlouhých. Několikrát remontuje, takže se nestane, že by přes sezonu nebyla vidět žádná LT kvetoucí.

V knihách o alpinkách a na internetu lze najít správný způsob jejího pěstování a množení. Já se zmíním o tom, jak a v čem roste u mě a dobře prospívá.

Na velmi mírném (asi 20°) uměle vytvořeném JV svahu je navezen náplavový potoční písek. Půda pod ním je obyčejná – původní – zahradní zem (u nás spíše hlína). Ze strany SZ je záhon ohraničen pražci (2 na sobě) a celý tento prostor (tj. 2,5x0,5 m) celoročně zakrývám sklem. To z důvodu, že nemohu být na zahrádce denně a počasí je nevyzpytatelné.

Čelo je volné a podél celé této přední části je rýha, kam může stékat dešťová voda a postupně se vsáknout pod překrytý prostor. V době sucha tam občas napouštím vodu. Nezalévám. Lewisii je tady asi 30 ks a v okamžiku, kdy vytvoří dostatečně velké postranní růžice, začínám je oddělovat a rovnou bez dalšího ošetření je zasadím do volného prostoru v písku. Ztráty jsou minimální. Přebytky řízků sázím do kontejnerů nebo pařeniště, rovněž převážně do potočního písku. Pravdou je, že nejsnadnější je pěstovat ty lososově oranžové a nejobtížnější bílé. Každopádně vždycky žasnu nad krásou záplavy květů při prvním jarním kvetení.

Cypripedia ve skalce

Text Richard Poláček

Foto Milan Odvárka

Skalničkář je člověk věčně nespokojený. Touží po stále nových a nových druzích rostlin. Po otevření hranic máme rostliny ze střední a východní Asie, a dokonce v posledních letech ze vzdálené Jihoafrické republiky a Patagonie. Někdy však mám dojem, že zapomínáme na rostliny v minulosti sice žádané, ale obtížně a pracně pěstovatelné. A tak jsem si vybral z čeledi *Orchidaceae* podčeleď *Cypripedioideae*.

Podčeleď zahrnuje asi 50 druhů rostoucích nejen v Evropě, ale i v Asii, Severní Americe v lesním nebo bažinatém prostředí.

U nás roste v přísně chráněné *Cypripedium calceolus*, které je nejen evropským druhem, ale roste i v Asii a Severní Americe. Dává přednost vlhkému a chráněnému prostředí a mírně zásadité půdě. Velký pysk – pantoflíček – je sytě žlutý a korunní plátky jsou hnědé, spirálovitě stočené. Dosahuje výšky cca 30 cm. Lodyha vyrůstá ze silného, plazivého oddénku, kopinaté listy zatahují. *Cypripedia* jsou mykotrofní rostliny a to je třeba v případě dělení nebo přesazování respektovat a část substrátu zachovat i u oddělků.

Dělením kořenů získáme nové rostliny, ale jen v omezeném množství. Proto provádíme výsevy, a to jak ke

kořenům rostlin, tak i do truhlíků se substrátem obohatým o zeminu z místa mateční rostliny. Semeno pro úspěšné klíčení musí být „nakaženo“ houbou, se kterou rostlina žije.

Jak bylo uvedeno, *Cypripedium calceolus* je nejčastěji pěstovaný druh v našich skalkách. Je přísně chráněným druhem, a proto možnost jej získat je pouze od pěstitelů z oddělků nebo výsevů. Doba od výsevu do dopěstování květoschopné rostliny je až 9 let, čemuž odpovídá i cena.

Druhým nejčastěji pěstovaným druhem je *Cypripedium reginae* (*Cypripedium královské*), které má bílý květ pantoflíček – lehce narůžovělý, výškou je mohutnější – 45-50 cm a vyžaduje vlhké prostředí.

Z tohoto druhu pochází kříženec 'Gizela'. Není tak náročný, ale nehřešme na to. Jsou to orchideje u nás dobře zimující a vzhledem k pořizovacím nákladům snažme se jim co nejvíce vyhovět.

Celkový výčet druhů *Cypripedium*, jak již bylo uvedeno, je podstatně větší, ale jedná se o druhy náročné, vyžadující druh od druhu specifické zacházení. V řadě případů i skleníkovou kulturu, a proto je pustme z hlavy. Alespoň do doby obohacení našich vědomostí a vytvoření si odpovídajících úspor. Jsou několikanásobně dražší než výše uvedené druhy.

Rhodohypoxis

Text a foto Jana Langmaierová

Rod Hypoxidace zahrnuje 4 až 6 druhů drobných vytrvalých bylin s hlíznatým oddenkem a masitými kořeny. Je domovem na vlhkých horských svazích jižní Afriky (Lesotho, Natal). V zahradách je běžný pouze jediný druh, *Rhodohypoxis baurii*. Existuje řada kultivarů, ale potomstvo vypěstované ze semen bude mít vždy různou barvu květů. Výška rostliny je 5-10 cm, šířka 2,5-5 cm. Listy v hustých trsech jsou trávovité, hedvábně chlupaté. Květy na štíhlých tuhých stoncích v průměru 2,5 cm tvoří šest navzájem ne-

srostlých korunních lístků. Tři vnitřní okvětní lístky zakrývají střed květu a chrání ho tak před nepříznivým počasím. Barva okvětních lístků se pohybuje od čistě bílé, přes různé odstíny růžové, až po tmavě červenou. Kvete dlouhou dobu od jara do pozdního léta. Nejlépe jim vyhovuje slunné stanoviště s dobře propustnou půdou s přídavkem rašeliny. Během vegetace vyžaduje dostatek vláhy, v zimě naopak sucho, ne však vyschnutí. Nesnáší teploty nižší než -5°C, proto je důležité umístění v bezmrazém prostoru.

První exemplář rhodohypoxisu, světle růžového, jsem získala na plzeňské výstavě alpínkářů na počátku osmdesátých let společně se svou švagrovou. Ona ho zapoměla vyndat na zimu ze země, takže o něj přišla. Já jsem ho nechala rozrůstat na okraji konvalínek a potom ho pracně hledala v zemi, abych ho na zimu dala do sklepa. Naprosto vyschlé hlízký jsem v pozdním jaru následujícího roku stěží zachránila. Několik roků jsem cibulky na jaře sázela do volné půdy a na podzim vyndávala. Až jeden rok jsem je zasadila do keramické misky a tam je nechala po celé vegetační období. Takto jsem je potom pěstovala mnoho let, rozrůstaly se však velmi pomalu.

Se zájezdem plzeňských alpínkářů v roce 1998 jsem v Čáslavi u pana Lesáka koupila další rostlinku, tentokrát se sytější růžovou barvou a kulatějšími okvětními lístky.

Po čase jsem začala s množением odnožemi. Odborná literatura v otázce rozmnožování této rostliny není jednotná. Například anglická Botanika (2004) říká dělit na podzim, naopak Velká encyklopedie květin a okrasných rostlin, kterou sestavil Christopher Brickell a kolektiv (1993) rovněž z Anglie doporučuje dělit odnože až na jaře. Dělení na podzim se mi neosvědčilo, dle mých zkušeností je vhodné hlízy rozdělovat výhradně v brzkém jaře. Přes zimu, při mírném vlhku a chladu rostliny totiž přirůstají a tvoří nové hlízký. Vegetace začíná koncem února či začátkem března, a to bývá příhodné rostliny přesadit do nové půdy. Hlízký sázím cca 4 cm hluboko. Dříve jsem míchala rašelinu, zahradní zem a písek, v současné době se mi osvědčil zahradnický substrát pH 5,0-7,0. Ten má dostatek živin, takže rostliny vůbec nepřihnojuji, vydrží tak až do dalšího

presazení. Každý rok přesazuji naprosto všechny hlízký, pěstují je v truhlících, kde mám rostliny rozdělené podle velikosti od matečních rostlin až po malé hlízký velikosti rýže. Truhlíky máme na balkoně, který je orientován na jih. Mají tedy plné slunce a pouze toulavý stín z hrazení balkonu. Zálivku provádím vrchem dle potřeby. Koncem října uklidím truhlíky do sklepa na policičky a během zimy kontroluji jejich vlhkost.

V současné době pěstují rostliny se třemi barevnými odstíny květů:

Rhodohypoxis baurii 'Margaret Rose' – světle růžový, okvětní lístky špičaté, množí se velmi ochotně, má velké přírůstky nových hlízek,

Rhodohypoxis baurii 'Ruth' – světle růžový, okvětní lístky kulatější, vypadá jako plnokvětý, má střední přírůstky hlízek,

Rhodohypoxis baurii 'Douglas' – květy tmavě červené, velice atraktivní a žádaný, bohužel přirůstá jen velmi pomalu.

Jílová skalka

Text a foto: Milan Odvárka

Uplynulo již téměř dvacet let, co jsem se coby čtyřicetiletý jinoch zamiloval, a to na první pohled do jedné z dcer boha Peneia, sličné nymfy Daphne. Sice ne do její krásy v lidské podobě, ale do keříčku, v který se promě-

že jsem se předčasně těšil její přízni. Odebrala se k slávě boží. Koupil jsem potřebnou literaturu, přečetl, co se o lýkovicích přečíst dalo a posílen vyčtenými moudrostmi, začal na zahradě stavět různé typy skalek, sutí a pískových záhonů, imitujících pouštní a stepní bio-

nila, aby unikla dvoření boha Apollona. Netuším sice, jak svůdná byla Daphne jako lepá děva, ale něžné, vonavé rostlince, třeba *Daphne petraea*, nebo *Daphne arbuscula* jí to náramně sluší. Kdo viděl *D. petraea* v italských Dolomitech v plném květu mi určitě dá za pravdu a pochopí, že není těžké se do ní zamilovat.

V době, kdy jsem začínal s pěstováním lýkoviců, byl u nás problém sehnat i běžné druhy, a *D. petraea* byl tehdy můj sen. Podařilo se mi koupit od jednoho přítele malou rostlinku, podle návodu jsem ji zasadil do tufové skalky, kde zprvu prospívala, ale jaro ukázalo,

že jsem se předčasně těšil její přízni. Čtyři z nich jsem postupně osázel různými druhy lýkoviců, samozřejmě i jinými rostlinami a po více jak patnácti letech kultivace skoro sta druhů a kříženců jsem dospěl k těmto názorům.

Nejlépe se pro pěstování lýkoviců osvědčila skalka z místního kamene, posbíraného po okrajích polí. Jako základ posloužil jíl z vybagrovaného rybníka. Tato skalka je umístěna na pozemku v nadmořské výšce 530 m n. mořem, od severu a západu je kryta lesem. Z hromad jílu jsem vymodeloval základní tvar stavby, pečlivě udusl povrch a měsíc počkal na plevy, které

hojně vyrazily. Totální herbicid usnadnil nepříjemnou práci s pletím, znovu pečlivě udusal a z kamenů které jsme s manželkou svázeli z okolních polí a remízku, jsem začal stavět nepravidelnou suchou zídku, která se opírá o severní a západní stranu hromady. Východní a jižní strana vychází z břehu rybníka a postupně stoupá až do výšky asi pěti metrů nad úroveň hladiny. Tato celodenně osluněná strana stavby má povrch z velkých kamenů, již značně porostlých různými druhy mechů a lišejníků a vlastní patinu staré původní skály. Spáry mezi kameny vyplňuje zvětralá pískovcová drť z nedalekého lomu.

Paní zima, která tehdy neočekávaně brzy vtrhla do krajiny, ukončila sněhovou pokrývkou moje snažení. Přes zimu se mi podařilo zakořenit patnáct nových druhů Daphne, řízky jsem získal od dobrých přátel a povzbuzen úspěchem se těšil na jaro, které přišlo neočekávaně brzy. Již v únoru se mi povedlo skalku dokončit a o měsíc později vysázel první lýkovec. Postupně přibývaly další druhy a dnes po patnácti letech, zarůstá tuto část zahrady několik desítek rostlin. Veli-

ce dobře na ní prospívají různí kříženci *D. x hendersonii*, a *D. x schlyteri*, *D. arbuscula* f. *albiflora*, *D. cneorum* v různých klonech, *D. velenovskyi*, *D. sericea*, *D. calcicola* a mnoho dalších. Je s podivem, že i druhy, které rostou v přírodě na vápencích, zde prospívají velice dobře. Naproti tomu ve vápencové skalce, kterou mám postavenou hlavně pro druhy italské z Lake Garda, nejsou úspěchy zdaleka takové. Velkou devizou jílového podloží je fakt, že jako materiál je velice tvárný, po pečlivém udusání má vlastnost neabsorbovat do sebe přebytečnou vlhkost a zároveň nevysychá. Pokud skalku postavíme z dostatečně velkých kamenů s kvalitním utemováním spár, tak ani letní vedra nevysušují jílové podloží a rostliny dobře přežijí. Lýkovecům zřejmě jíl jako usazenina bohatá na minerály vyhovuje. Nezaléváme, nehnojíme a rostlinám se dobře daří.

Co říci závěrem? Pevně věřím, že se Daphne u mě zabydlí, že s podmínkami, které pro ni byly vytvořeny, bude coby rostlina spokojena a nebude nucena vrátit se do podoby krásné nymfy. Nevím, co bych si s ní odpočinuté, jako udřený starý muž, počal.

Magický svět jinanu

Text Václav Mentlík

Kresby Jana Mainzerová

Většinou ve dřívě zakládáné městské zeleni, v parcích zámků, řídkěji pak v okrasných částech amatérských zahrad lze vidět statné, dobře rostoucí vzrůstné stromy nejčastěji s topolovitou korunou. Energie a zdraví z nich přímo vyzařuje, škůdci se jim vyhýbají. Je řeč o jinanech (botanický název *Ginkgo biloba* L.). Ony vzrůstné stromy – což je základní habitus rostlin tohoto velmi zajímavého druhu patřícího botanicky mezi jehličnany – se do malých zahrádek pro svůj poměrně rychlý a robustní vzrůst moc nehodí. Ovšem i jinan má velmi zajímavé a esteticky cenné kultivary, které se svojí krásou a zejména botanickou hodnotou hodí i do menších zahrádek a skalek.

Český název tohoto zajímavého stromu je jinan dvoulaločný podle charakterického tvaru listů. Má však ještě další názvy a sice anglický Maidenhair Tree, německý Echter Ginkgobaum, Madchenhaarbaum, francouzský Noyer du Japon, čínský Gin-ko (stříbrný plod), Hin-ko (mandlový plod), japonský Icho-no-ki. Jeho latinské jméno má i synonyma: *Salisburia adiantifolia* Sm., *Pterophyllus salisburiensis* Nels., *Salisburia biloba* Hoffm., *S. ginkgo* Rich., *S. macrophylla* Revn., *Ginkgo macrophylla* hort.

Původní vlastí ginkga je s největší pravděpodobností území dnešní východní Číny – pohoří Tien-Mu-Shan. Kdysi dávno měl rod jinanů mnoho druhů, z nichž je dnes známý jediný zástupce – jinan dvoulaločný. Pěstuje se tedy od nepaměti jak v Číně, tak v Japonsku i Koreji, zejména kolem budhistických chrámů. Jsou popsány stromy i přes 1000 let staré. Do Evropy bylo ginkgo dovezeno kolem roku 1730, vysazeno v botanické zahradě v Utrechtu. Jedná se tedy o velmi zajímavý reliktní jehličnan. První klíčivá semena evropského původu jsou popsána až v roce 1835, kdy byly přeneseny rouby z prvního

samičího stromu (byl objeven 1814 u Ženevy) na samičí strom v Montpellieru. Další byla sebrána (5 kusů) až v roce 1919 v Kew, kam byl přenesen roub z Montpellieru. U nás jsou krásné exempláře v Královské oboře nebo ve Schwarzenberské zahradě v Praze. Nádherný je také starý exemplář převislé formy *Ginkgo biloba* 'Pragensé' v botanické zahradě Karlovy univerzity Na slupi v Praze, který zde byl údajně vysazen již dříve v bývalé Společenské zahradě, z níž byla později botanická zahrada zřízena. Jeho stáří lze odhadnout na více než 100 let. Podle sdělení Dr. Větvíčky na dobové fotografii z roku 1904 ještě není, byl však patrně vysazen jako starší, v kontejneru zapěstovaná rostlina. Pochází odkudsi z Německa z převislé – 'Pendula' – formy. Krásné stromy lze vidět

List *Ginkgo biloba* 'Princeton Sentry'

List *Ginkgo biloba* 'Saratoga'

List *Ginkgo biloba* 'Chi-Chi'

List *Ginkgo biloba* 'Tubifolia'

i na jiných místech. Např. v Plzni je nádherný exemplář v Mlýnské strouze v historickém jádru města. Zajímavé je i vysazení čtyř stromů u plzeňského hlavního nádraží, kde zpestřují nástupní prostor městské hromadné dopravy. Podobných příkladů lze pochopitelně najít více i v jiných městech.

Habitem základní formy jinanu je vzrůstný, až 30 metrů vysoký jehlancovitý, později rozkladitý strom, dožívající se velkého stáří (až 2000 let). **Listy** se štíhlými řapíky mají kosodélníkovitě vějířovitou, zářezem uprostřed rozdělenou, čepel. Borka kmene je šedá, u starších stromů brázditá. **Dvoudomá rostlina**, plodící až po třicátém roce stáří. Stačí naroubovat samčí větev na samičí strom. Existují velmi zajímavé kultivary lišící se vzrůstem i tvarem habitu i listů. **Semena** jsou elipsoidní 30 x 24 - 28 mm veliké, zelené, později žluté, velmi nepříjemně páchnoucí malvice. Při práci s nimi – například při výsevech je nutné postupovat velmi opatrně, neboť citlivější jedinci mohou trpět alergickými reakcemi. Peka se dvěma, někdy třemi hranami, chová uvnitř sladké a chutné jádro. Vařené plody – jádra – se dají použít do polévek a kaší. Při vaření necháváme semena ve skořápkách, které jsou tenké, lze je snadno loupát. Jsou nízkotučná bohatá na naicin, škrob a bílkoviny. V Asii jsou považována za pochoutku.

Dnes je **jinan navíc velmi populární pro své vynikající účinky extraktu z listů**. Obsahuje minimálně 24 % flavonoidních glykosidů a 6 % terpenoidních laktonů neboli gingolidů (A,B,C,J a bilobalid A). Tyto látky nejsou v žádných jiných rostlinách. Rozšiřují cévy zlepšují průtokové vlastnosti krve, podporují prokrvení mozku, srdce, končetin, zlepšují paměť (zejména krátkodobou), soustředění a další mozkové funkce. K účinkům patří i potlačování alergických reakcí, antidepresivní působení, stabilizování hladiny glukózy, všeobecné dodání pocitu pohody.

Zde je nutné zdůraznit, že každý soudný člověk dá přednost prodáváním preparátům – tabletám a jen neuvážliví jedinci budou rvát v parcích listy pro přímou konzumaci či výrobu lihových výluhů. Musím každého upozornit, že tríslo, které listy pochopitelně také obsahují, činí extrakt nepitelným pro svíravou pachutí. A pokud se listů týká, jejich „síla“ ubývá s časem a na jaře, kdy je nejvyšší, nelze stejně nasušit zásoby, neboť i sušením ztrácejí na kvalitě.

Doporučuji proto všem přátelům – pěstujte jinan pro jeho krásu – pramenící z magického účinku jeho přítomnosti v zahradním prostoru a jeho sílu čerpejte z preparátů, které odborně připravují znalí zpracovatelé. V každé lékárně vám rádi představí sortiment

těchto výrobků a doporučí ten pro vás nejvhodnější, doplněný třeba o další zdraví prospěšné ingredience.

Pěstování jinanů není obtížné. Jsou to vysoce odolné stromy, netrpící škůdci ani chorobami, snášející městský znečištěný vzduch. Pro jejich výsadbu na ulicích mluví i to, že jsou nenáročné na půdu, lépe se jim daří v propustné půdě, zakořeněné rostliny však snesou i udusanou půdu chudou na živiny. Do těchto výsadeb se ovšem hodí samčí stromy (plody samičích nepříjemně zapáchají). Roční přírůstky nejsou velké – pohybují se kolem 30 cm.

Množení jinanů lze provádět **výsevem** semen, která jsou zralá na podzim, do studeného pařeniště nebo skleníku. Nesmí se nechat vyschnout – vyséváme neprodně po sběru. Semena se dvěma výstupky prý dávají samičí rostliny, se třemi samčí rostliny. Nutno poznamenat, že klíčivost semen není příliš dobrá. **Řízkováním** lze provádět množení během července a srpna. Asi 15 cm dlouhé, napůl vyztřelé řízky sázíme do pařeniště se spodním teplem. Nesmí zaschnout. Prvním rokem moc nerostou, později je to lepší. Z vyztřelého letošního dřeva lze brát řízky také v prosinci. Výhony 15 - 30 cm dlouhé sázíme do pařeniště. Zakoření na jaře. Kultivary jinanu můžeme velmi dobře množit **roubováním** na semenáče o síle tužky. Roubojeme v únoru, nejpozději do poloviny března ve skleníku obvyklým způsobem. Podnože jsme tam měli předem uloženy, aby se stačily „rozběhnout“. Rouby bere me z rostlin na jejich stanovištích přímo. Ujímaní rouby je velmi dobré.

Kultivary jinanu jsou velmi zajímavé. Liší se vzrůstem a zejména pak tvarem listů. Některé jsou představeny na přiložených náčrtech. Vybrané, dnes známé formy, (jejichž množství stále roste) lze popsat stručně následovně: 'Fastigiata' - vzrůst úzce jehlancovitý až sloupovitý, 'Pendula' - větve převislé, koruna nízká, široce deštníkovitá, 'Laciniata' - větší, hluboce rozeklané dělené listy, 'Variegata' - žlutavě strakaté listy, 'Aurea' - živě žluté listy, 'Marginata' - zlatě v pruzích žíhané listy, 'Mariken' - čarověnková forma sporého, nahloučeného růstu s drobnějšími listy, 'Saratoga' - spoře rostoucí forma s trojúhelníkovitými listy, 'Tubifolia' - zajímavě nálevkovitě stočené listy, 'Leiden' - čarověnková nahloučená forma, 'Princeton Sentry' - polokruhovitě, celistvé listy, 'Chi-Chi' - hluboce na dva díly rozeklané listy, 'Chris Dwarf', 'Troll' - drobnolisté, spoře rostoucí formy.

Závěrem lze konstatovat, že jinan je velmi zajímavou dřevinou, která se při vhodné volbě odpovídajícího kultivaru stane špičkovou zajímavostí zahrady a navíc i úžasným zdrojem zvláštní magické síly – symbolem krásy, síly, elánu a zdraví.

Čarověník z Picea obovata „Brůj“

Text Roman Panoch

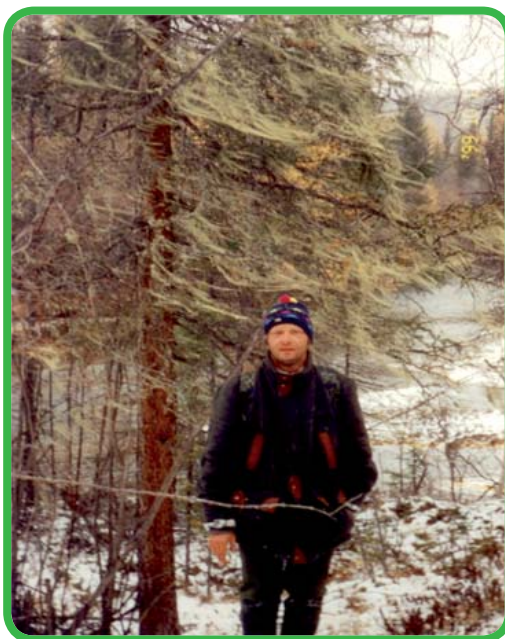
Foto Josef Brůj

Čarověník z Picea obovata s názvem Brůj má pro mě velkou cenu jako jediná památka na Pepu Brůje, který miloval okrasné dřeviny a čarověníky. Ty ho obzvláště nadchly díky možnostem získávat nové rostliny z čarověníkových mutací.

Přestože je to již 8 let, co zemřel, živě si pamatuji den, kdy se s rozzařenýma očima objevil u nás na zahradě, v ruce nesl sáček s větvičkami smrku a hned začal vyprávět: „Abych získal tyhle čarověníky, tak jsem málem přišel o život. Vyrazil jsem si pro ně brzy ráno, věděl jsem o nich, protože jsem je zahlédl při přistávání helikoptéry v Mongolské tajze, a pak jsme terénními auty ještě přijeli blíž k lesíku, kde jsem je mohl rozpoznat, ale nemohl jsem zastavit celou výpravu.“

O pár dní později jsem brzy ráno vyrazil přes zamrzlou řeku do lokality, kde jsem našel hledané smrky s čarověníky. Na jeden jsem vyšplhal, ale druhý jsem musel sekerou porazit, byl moc tenký na šplhání a jiný způsob, jak jej získat, nebyl. Při zpáteční cestě do tábora jsem bohužel nenašel trasu, kterou jsem šel k lesíku, a při přechodu řeky jsem se propadl ledem vzduchovou bublinou do vody v mrazu mínus 30 stupňů. Víc jak polovinu těla jsem měl úplně mokrou a snažil jsem se dobelhat do tábora, kde jsem se potom u ohně usušil.“

Větvičky tenkrát zabalil s mechem do pytlíku a přechoval je víc jak 3 týdny, než

mi je mohl předat. Jeho nadšení pro získání nové mutace smrku bylo tak velké, že se kvůli němu málem utopil.

Ihned po svém návratu do Plzně mě navštívil i se svým novým úlovkem. Byl tenkrát listopad a já neměl nejmenší tušení, jestli se rouby chytanou. Domluvili jsme se, že dáme větvičky na Sofronku Kaňákovým do výzkumného ústavu, aby byla větší šance na úspěch.

Zřejmě tím, že byly větvičky dovezeny z velmi nízké teploty, tak se to následně podařilo.

Čarověník má úplně jiné uspořádání jehlic a pupenů než běžný smrk a má temně zelenou barvu.

Je to můj nejoblíbenější stromek.

Druhý se bohužel nedochoval. I přes to, že se rouby ujaly, po čase zašel.

Jako vzpomínku na Pepu a jeho cestování přikládám dvě fotky z Mongolska, na jedné je právě pod stromy, na nichž se čarověník nacházel.

Děkujeme Komisi životního prostředí Rady města Plzně, která nám umožnila zpravodaj vydat.

Vydal Alpinum klub Plzeň v roce 2011 jako neprodejný výtisk v počtu 1000 ks.

Obsahová stránka: Mgr. Jana Cibulková, jazyková úprava: Mgr. Denisa Maxová.

Tisk: MK.tisk – Miroslav Kratochvíl, grafická úprava a sazba: Daniel Boček